

Cambridge Üniversitesi Kütüphanesi Erasmus Eğitim Alma Hareketliliği Programı Deneyimi

Experience on Erasmus Staff Exchange Programme at Cambridge University Library

Cihan Kalın*

Öz

Bu yazının amacı 16-22 Eylül 2016 tarihlerinde Erasmus Personel Hareketliliği Programı kapsamında İngiltere'deki dünyanın sayılı üniversitelerinden biri olan Cambridge Üniversitesinde almış olduğum eğitim programını ve bu ziyaret sonucunda elde ettiğim kazanımları açıklayarak, meslektaşlarımda üzerinde bir farkındalık yaratmayı sağlamaktır.

Anahtar Sözcükler: Erasmus personel hareketliliği; Cambridge Üniversitesi; Büyük Britanya; İngiltere; kullanıcı hizmetleri; akademik kütüphaneler.

Abstract

The purpose of this article is to raise awareness on my colleagues by explaining the training program I have received at Cambridge University, one of the world's leading universities in England as part of the Erasmus Staff Mobility Program in September 16-22, 2016, and the gains I have achieved as a result of this visit.

Keywords: Erasmus staff exchange; Cambridge University; United Kingdom; England; user services; academic libraries.

Giriş

Erasmus Personel Hareketliliği faaliyeti, yükseköğretim kurumlarında akademik personelin ve idari işlerde çalışan herhangi bir personelin Erasmus Üniversite Beyannamesi (EÜB) sahibi yükseköğretim kurumlarında veya işletmelerde eğitim almasına olanak sağlamaktadır. Dolayısıyla Erasmus Personel Hareketliliği 2 dala ayrılmaktadır (Türkiye Ulusal Ajansı, 2019):

- Eğitim alma hareketliliği
- Ders verme hareketliliği

İdari personel “Eğitim Alma Hareketliliği” kısmına başvurabilmektedir. Söz konusu eğitim 2 ila 5 gün arasında değişmektedir. Bu doğrultuda, kütüphaneci olarak idari personel kontenjanından başvurduktan sonra hibeli programı almaya hak kazandım. Sonraki süreçte Cambridge Üniversitesi Kütüphanesine CV ve eğitim alma amacımı açıklayan motivasyon mektubu gönderdim. Yaklaşık 2 hafta içinde olumlu yanıt alarak 16-22 Eylül 2016 tarihleri arası 5 günlük eğitim programını İngiltere Cambridge Üniversitesi Kütüphanesinde tamamladım.

*Kütüphaneci, İstanbul Üniversitesi. E-posta: cihan.kalin@istanbul.edu.tr
Librarian, İstanbul University, Turkey.

Başvuru sürecinde dikkatimi en fazla çeken üniversitenin idari bürokrasi konusundaki hızıydı. Eğitime kabul edildiğim kütüphanenin Yakın ve Ortadoğu Bölümünün Sorumlusu Yasmin Faghihi'nin beni kabul etmesi ve evraklarımı imzalaması, diğer hiçbir idari süreç olmadan eğitime başlamam için yeterli olmuştur. Bu noktada, İngiltere'nin akademik özgürlüğü teşvik eden geleneğinin olduğunu kabul sürecinde anlamış oldum.

Üniversite Kütüphanesi ve Eğitim Programı

Kuruluşu 1209 yılına dayandırılan ve 1231 de Kral 4. Henry tarafından kraliyet fermanı ile onaylanan Cambridge Üniversitesi, Birleşik Krallık'ın en eski üniversitelerinden biridir. *Times Higher Education* dünya üniversiteleri sıralamasında 2019 yılında 2. sırada yer alarak yüzyıllardır bilime katkısını en üst düzeyde devam ettirmektedir ("Times Higher Education", 2019).

Cambridge Üniversitesi Kütüphanesi, Birleşik Krallık çapında kurulan 5 derleme kütüphanesinden biridir. Diğerleri ise; İskoçya Milli Kütüphanesi, Galler Milli Kütüphanesi, Oxford Bodleian Kütüphaneleri, Britanya Kütüphanesidir. Ayrıca Dublin Trinity Koleji Kütüphanesi de Birleşik Krallık derleme sisteminden yararlanmaktadır ("National Library of Scotland", 2020).

Kütüphanenin tarihi, üniversiteye çeşitli koleksiyonerlerden basılı kitap ve nadir eserler alınmaya başlamasına dayandırılmıştır. Bu eserler sandık vb. ortamlarda saklanmış ve araştırmacılara yararlandırılmıştır. Kütüphanenin hizmete başlama tarihi 1416 Mart ayına kadar uzanmaktadır. Bu bilgi Cambridge Üniversitesi'nde bir kütüphaneye dair yapılan ilk referansların William Hunden ve William Loring'in 3 ciltlik *To Remain Forever in the New Library at Cambridge for the Use of Graduates and Scholars in Residence* isimli eserlerinde bulunmaktadır ("Cambridge University Library", 2020a).

Merkez Kütüphanenin ana binası 1931'de yapılmaya başlanmış ve 1934 yılında tamamlanmıştır. Dizaynı İskoç endüstriyel mimarisine benzemektedir. Tam ortasında bir kule vardır ve kulenin yüksekliği 48 metredir. Yapımından sonra birkaç kere bina genişletilmiştir (Wikipedia, 2019). Dolayısıyla kütüphanelerin alansal sorunları burada da kendisini göstermektedir.

Beş günlük eğitimin ilk günü kütüphanenin tüm bölümlerinin çalışmalarının nasıl yürütüldüğüne dair bir oryantasyon şeklinde, sonraki 2 günü Yakın ve Ortadoğu Biriminde yeni kitapların alımı ve kataloglaması ile, kalan 2 günün biri Okuyucu Hizmetlerinde ve son gün Dijitalleştirme Bölümünde geçmiştir.

Oryantasyon günü, Kütüphanenin Yakın ve Ortadoğu Birimi Müdürü Yasmin Faghihi'nin Cambridge Üniversitesi ve Kütüphanesi hakkında verdiği bilgilerle başlamıştır. Bir bilgilendirme etkinliğinin ardından Merkez Kütüphane turu gerçekleştirilmiş ve tüm bölümler gezilmiştir. Ayrıca Merkez Kütüphanede yer alan, Üniversite ve Kütüphane bünyesinde çeşitli değerli eserlerin sergilendiği Milstein Sergi Merkezi gezilmiştir ("Cambridge University Library", 2020b). Eserlerin arasında Newton'un makaleleri vb. gibi değerli materyaller bulunan sergi merkezi halka açıktır.

Sonraki 2 gün Yakın ve Ortadoğu Biriminde çalıştım. Bu birim Yakın ve Ortadoğu ülkelerinden satın alma ve bağış yoluyla koleksiyonuna eser kazandırmaktadır. Çalışmam genel olarak Türkçe eserlerin kataloglanması işi şeklinde olmuştur. Kataloglamada MARC21

Standardı kullanılmaktadır. Eserin katalog kaydı kataloglama programı vasıtasıyla Library of Congress'den (LC) çekilmektedir. Fakat eser LC'de yoksa eserleri kataloglama işi MARC21 kurallarına göre sıfırdan başlayarak yapılmaktadır. Burada diğer dikkat çektiğim nokta bir kütüphane geleneği olarak, eserleri kataloglarken verilen sıra numarasını (günümüzde bunu kataloglama programı veriyor) kurşun kalemle iç kapağa yazmalarıdır. Bu durumun kütüphanenin ve genel olarak üniversitenin geleneklerine verdiği önem için devam ettiği olarak açıklanmıştır.

Okuyucu hizmetleri bölümü kütüphane ana kapısının hemen girişindedir. Burada kitap ödünç alma-verme işlemleri, kayıt işlemleri vb. okuyucu ile ilgili tüm işlemlerinin yapıldığı yerdir. Kişisel çanta ve diğer özel eşyaların kişiye özel elektronik kilitlenen dolaplarda saklanması zorunludur. Kütüphaneyi kullanmak için öncelikle 18 yaşından büyük olmak, kütüphaneye üye olmak ve üyelik kartı almak gerekmektedir. İngiltere dışındaki üniversite öğrencileri ve halk için üyelik ücreti 6 ay için £15, 1 yıl için £28'dur. Kütüphaneyi üniversite mensubu olmayan araştırmacılar ödünç yayın almadan kullanabilmektedirler ("Cambridge University Library", 2020c).

Son gün, Dijitalleştirme Bölümünde öncelikle dijitalleştirme çalışmalarının toplandığı çok değerli ve açık erişime sunulmuş eserlerin web sitesi üzerinden gösterilmesi ile başlamıştır (Cambridge University Library, 2020d). Bu bölümde fotoğrafçılık ve bilgisayar mühendisliği lisans derecesine sahip çalışanların yanı sıra kütüphane ve bilgi bilimleri mezunu 2 meslektaşımız da vardır. Meslektaşlarımızın görevleri dijitalleşen öğelerin metadalarını çıkarmak ve eserleri kataloglamaktır. Dijitalleştirilecek öğeler basılı kitap vb. eserlerden üzerine yazılar ve simgeler yazılmış kemik gibi eserlere kadar çeşitlilik göstermektedir. Darwin'in manuskriptlerinden Newton'un çalışma kâğıtlarına kadar çok değerli ve benzersiz eserler dijitalle aktarılmıştır. Tüm eserler web sitesi üzerinden ücretsiz bir şekilde yüksek kaliteli çözünürlükte görülebilmektedir.

Değerlendirme

Personel Eğitim Hareketliliği programı, dünyanın en prestijli üniversitelerinden biri olan Cambridge Üniversitesi ve Üniversite Kütüphanesini görmekle birlikte kurumun dünya bilimine nasıl yön verdiklerini ve vermeye devam ettiklerini görme şansını bana vermiştir. Dünyada en çok Nobel Ödülü alan üniversitelerin başında gelen üniversitenin ("University of Cambridge", t.y.), bilim ve araştırmaya verdiği önemin, kütüphaneye verdiği önemle eşdeğer olduğu görülmüştür. Alanında etkili öğretim üyelerinin kütüphaneden faydalandığı ve kütüphaneye katkıda bulunduğu bunun açık örneğidir. Bazı nadir eserlerin onarımında veya dijital ortama aktarımında söz konusu eserin konusu ile ilgili olabilecek sorunlarda veya işlerde bilim adamları çalışanlara yardım etmekte ve onlara danışma hizmeti vermektedir. Kütüphanede konu uzmanları oluşturularak, bu uzmanların konu ile ilgili çalışan öğrenci ve akademisyenlere birebir destek verdiği bir sistem oluşturulmuştur. Ayrıca emekli hocalar, öğretim üyeleri kütüphane çalışmalarında gönüllü olarak destek verebilmektedir.

Eserlerin dijital ortama aktarımı konusunu kütüphanenin bir politika olarak ilgili projelere yüksek miktarda kaynak ayırdığı ve kütüphane tarafından söz konusu eserlerin dijitalleşmesinde belli standartlar geliştirildiği görülmüştür. Bu standartlar METS (Metadata Encoding and Transmission Standard), MODS (Metadata Object Description Schema) ve TEI (Text Encoding Initiative) formatlardır. Genelde dijitalleşme projeleri, devlet tarafından değil

büyük fon sağlayan kuruluşlardan yardım alarak finanse edilmektedir. Bu kuruluşlar şunlardır: Arts and Humanities Research Council, The Polonsky Foundation, The Islamic Manuscript Association vb.

Eğitimin yanı sıra, kurumdaki çalışanlarla tanışma fırsatını buldum. Kütüphanede çalışanların niteliğine bakıldığında akademinin diğer alanlarından mezun olan çalışan sayısının kütüphanecilik/bilgi yönetimi okumuş çalışan sayısından fazla olduğu görülmüştür. Hukuk okuyan bir insanın kütüphanede kütüphanecilik mesleğini severek yaptığı görülmüştür. Ülkemizde aynı durumun toplumun sosyolojik olarak kütüphaneciliğe bakış açısı ve BBY bölümünden mezun sayısının artması sonucu mezunlarımızın iş bulma sorunları yaşadıkları bir ortamda gerçekleşmesini veya genele yayılmasını beklemek gerçekçi değildir. Fakat en azından konu uzmanlığının artması ve akademisyenlerin çalışmalarında kendilerine en üst seviyede bilgi hizmeti verilmesi noktasında konu uzmanı kütüphanecilerin rolünün artabileceği düşünülmektedir.

Ayrıca meslektaşlarımızın ne tür sorunları olduğunu, iş tatminin ne düzeyde olduğunu yerinde gözlemlene şansını elde ettim. Bu noktada en önemli sorunun düşük maaşların olduğu ifade edilebilir.

Son olarak Cambridge Üniversite Kütüphanesinin, Anglo-Sakson akademi geleneğinin önemli bir ögesi olduğu, devlet üniversitesi kütüphanesi olmasına rağmen bürokrasinin az olduğu, yönetim sisteminin özel sektördeki gibi şirket yapısı şeklinde idare edildiği görülmüştür. Dijitalleşme projeleri ve işe alım konusunda büyük fon kuruluşlarının veya sponsorların desteğinin alınması ve en büyük gelir kaynaklarının söz konusu kuruluşların desteğinden oluşması bu mantığa uygundur.

Kaynakça

Cambridge University Library (2020a). The pre-Reformation library. Erişim adresi:

<https://www.lib.cam.ac.uk/about-library/historical-sketch/pre-reformation-library>

Cambridge University Library (2020b). Events and exhibitions. Erişim adresi:

<https://www.lib.cam.ac.uk/collections/departments/maps/events-and-exhibitions>

Cambridge University Library (2020c). Joining the library. Erişim adresi:

<https://www.lib.cam.ac.uk/using-library/joining-library>

Cambridge University Library (2020d). Cambridge digital library. Erişim adresi:

<https://cudl.lib.cam.ac.uk/>

Cambridge university library (2020, 26 Mart). *Wikipedi* içinde. Erişim adresi (18 Mayıs 2020):

https://en.wikipedia.org/wiki/Cambridge_University_Library

National Library of Scotland (2020). UK legal deposit libraries. Erişim adresi:

<https://www.nls.uk/guides/publishers/legal-deposit-libraries>

Times Higher Education (2019). World university rankings 2019. Erişim adresi:

https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2019/world-ranking#!/page/0/length/25/sort_by/rank/sort_order/asc/cols/stats

Türkiye Ulusal Ajansı. (2019). *2019 uygulama el kitabı*. Erişim adresi:

<http://www.ua.gov.tr/anasayfa/icerikler/baglanti-ve-dokumanlar/2019-donemi-ka107-sozlesme-belgeleri/>

University of Cambridge. (t.y.). *Nobel prize*. Erişim adresi: <https://www.cam.ac.uk/research/research-at-cambridge/nobel-prize>